

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Honore, Dignis Vel Indignis, Jvste Vel Inivste, Deo
Semper Jvstissimo, Dato, Negato, Violato**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1650

§. 8. Hercules Ferrariensis atroci iniuria affectus, quàm magna cum laude
& vtilitate ignouerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48689)

despici & relinqui, atq; penitus nihil videri, non possum interiùs pacificari, & stabiliri, nec spiritualiter illuminari, neque plenè tibi vniri. Quòd si mirificè sibi hominum animos obstringit is, qui nouit iniurias sibi impactas tolerare, immò obliuisci, aut, quod maius est, etiam beneficijs compensare; quid apud patientiæ remuneratorem Deum merebitur, is, qui despectoribus, immò persecutoribus suis mala pro bonis reponit? Huic ergo tali merito vt occasio fiat, permittit diuina prouidentia, vt multi despiciantur, honoribus, dignitate, principatu exuantur. Cui rei confirmandæ inferam hîc siue fictû, siue verum, de Hercule Ferrariensi, exemplum, ea fide, qua ex Ioan. Baptistæ Gyraldi Cynthij Italico idiomate translatura à curioso ingenio accepi.

§. VIII.

Hercules Ferrariensis atroci iniuria affectus, quàm magna cum laude & uilitate ignouerit?

Leonellus & Borsus spurij, legitimum filium Herculem Ferrariensem, Imperio ad se raptò, paternâ hæreditate spoliauerant. Noluit tamen ex hisce Borsus vxorem ducere, ne, vti animo destinauerat, natis sibi libe-

Ioan. Baptistæ Gyraldi Cynthij Hecathomithorum

Decades. ris, reddere principatum per vim ablatum.
Nouell. Herculi non posset. Leonello vxor sua pe-
X. Italica perit filium Nicolaum, quem, cum ipse IX.
fol. 95. dumtaxat annos imperitasset, cælibi Borso
p. 2. Ve- fratri educandum moriens commendauit,
net. An- ut, si ipse quoq; Borsus vita excederet, Ni-
no 1584. colaus capefferet fasces, id quod sanè per-
apud Fa- facile accidere poterat, si, ut Hercules, ge-
bium & nerosâ indole iam à puero utilibus, hone-
Augin. stis, ac nobilitante cum virtute coniunctis,
Zoppinos strenuam operam nauare, vti decebat, vo-
Fratres. luisse. Nunc secutus perditæ luxu adoles-
centiæ mores, vanissimis, quin perniciosissimis
deditus, gulæ dumtaxat, lusibus & amori-
bus obscœnis, iuuentæ florem indignissimè
corruptus, cum a sotis, sanguine, & viuendi ri-
tu sibi coniunctis. Certè signum de se præ-
buit nullum, quod trahi posset in omen,
preclarum illum aliquando, & patriæ com-
modum principem extitutum, cum in alia
interim omnia ferretur Hercules, & pul-
cherrimâ contentione paulatim Heroum
exempla imitatus ad celsissimæ dignitatis
fastigium grassaretur. Hæc habebant sanè
Borsum pessimè, verentem, ne à morte sua
intertrimentosâ Nicolai segnitie respublica
grauissimè concuteretur: ac quamquam ni-
hil

hil inexpertum intentatumq; relinqueret, ut ad bonam frugem ex Fratrem nepotem extimularet, proposito, ut modò dixi, Hercule, & quæ incommoda consecutura essent, nî in alium migraret, hilum tamen eheu! non profecit, nec pilo ille melior se ipso est factus, ita prauæ eum sodalitatis in sequiora abripuit commercium. Nempe communi vitio iuuentutis, quam illecebræ plerumq; à salutaribus maiorum monitis abducunt. Abijt ad plures tandem Borsus. Hercules verò, Deo Duce, virtute & fortunâ Comite, septus validâ clientum manu Ferrariam Princeps est ingressus, cùm Nicolaus rebus suis diffidens aliò abscessit, serâ nimirum poenitudine dementiam suam deplorans æ detestans, quâ benè nuper Patruo monenti non obsecundâsset, & quò tandem corruptela euasura esset, seriùs expendisset. Hercule interim plausu publico triumphante, nisi, quòd cirratuli, qui incentiua vitiorum Nicolao subministrarunt, ægrescentibus animis gloriam eius spectare, & inuiti perferre cogebantur. Cæterùm, ad hoc potissimum cura & industria Herculis incubuit: ut nihil non iustè exequeretur & prudenter, vnde omnium sibi mentibus meritò obstri-

ctis

Etis mirificè amari meruit & obseruari, vt
cælitum dono Patrem patriæ concessum,
publicâ contestatione confiterentur, quam
quidē ille de se tam præclaram existimatio-
nem generosâ liberalitate, & heroicæ indo-
lis magnitudine magnificè fouit, & conser-
uauit. Quæ cū ita se haberent, Nicolaus,
occurrentibus identidem Borfi salutaribus
monitis, accedentibus stimulis ab matris
suæ consanguineis, & iuuenum cohortatio-
nibus, qui ab Hercule licentiam suam com-
pesci concoquere non poterant, & verò spe-
rabant, Nicolao Principe quiduis sibi impu-
nè liciturum, ad arma capienda, & vi sibi
principatum vendicandum, animum aduer-
tit. Aliquando igitur, cū per coniuratos
didicisset Ferrariâ Herculem abesse, com-
plures in ditione Mantuani Ducis naues mi-
lite compleuit; & fœnum ijs vehi mentitus,
secundo flumine in Pado Ferrariam festina-
tò deduxit, vsus præterea, ad hoc stratege-
ma, obscuræ noctis beneficio. Iamque ap-
pulsus ex 5000. quos secum habebat, prius
quàm dilucularet, numerosam manū misit,
quæ mœnia, supra Theobaldinæ Arcis pontē
vbi infirmissima ea esse didicerat, perfringe-
rent, vt succedentibus cæteris copijs liber-
pateret

pateret ingressus. Et sanè tam strenuè rem illi perfecerunt, vt decem vndecimúe armati per ruinas ingredi non prohiberentur. Non desunt, qui aiunt, prodicione coniuratæ nobilitatis hanc muri stragem fuisse editam. Iamque diluculante paulatim cælo admissus totus exercitus producebatur, in forum personante horrificâ vociferatione symbolo, ac belli tesserâ: *Vivat velum! pereat Hercules! & quotquot Herculei Adamantis factioni sunt addicti, pereant!* dici non potest quantum terroris ac consternationis ciuibus, nondum somno excusso, hæ ferallium nouorum comminationes attulerint. Erat in vrbe fortè Sigismundus Hercules frater, quo cum concorditer hætenus vixerat. Hic percepto tumultu, fratris vxorem, filiúmque cum permunitam semouisset in arcem, prosiliit in publicum: cumque, qui pro præsidio vrbi erant, milites partiúmque Hercules ciues armatos contraxisset, infesto agmine procurrat in Nicolaum, & diuina Nemese tyrannidem affectanté prosequente, in fugã factâ pugnâ multis interemptis coniecit. Cumq; is è palude captus ad Bundenum retractus esset, sententiã in ipsum, ceu perduellem, latã vitam sceleratè perfido abrogauit.

Venit

Venit interim Ferrariam Hercules, cui ut Nicolai rebellio cordolium, ita fida & animosa Sigismundi fratris felicitas lætitiā peperit, quā quidem perfectum esset, ut illustrissimæ suæ familiæ metus & periculi omnis causa ab æmulis tolleretur. Ac quamquam non ignoraret, quot, quales, ac quanti improbos Nicolai conatus promouissent, id tamen sapienter sic dissimulavit, ac si de eis, ad se verbum nullum emanasset; quin iisdem ita se beneuolum, benignumq; exhibuit, ac si in se non modò peccassent nihil, sed & meriti fuissent benè. Sciuerat nimirum, etiam Dauidem ijs, qui regno eius obstiterant, aut insidiati fuerant, pro maleficio, beneficia reposuisse.

Erat ex eorum ordine, qui, quòd ad arduorum, & secretorum consiliorum consultationes admittuntur, *Oculi*, atque *Aures* magnatum appellitantur, hic cùm Domini sui beneficentiam in hostes suos capere non posset, ratus nihil ipsi de eorum nominibus prorsus constare, volensque suis, & illius commodis inseruire, dementi consilio, improba tamen industriâ, clam Hercule, anquirere in ciues cœpit, Ecqui eorum armorum societate vitæ Principis sui cum Nicolao

lao

lao insidias tendere non perhorruissent; ac deprehendit, prope tertium quemque è nobilioribus adolescentibus affinem esse tam nefariæ proditionis. Horum omnium syllabum cum confecisset, ipsis nascentis Christi ferijs, felicia ineuntis lucis auspicia Principi apprecaturus, (*Bonum manè* Lombardi vocant) hilarus in aulam se contulit, atque ubi admissus est ad Herculem, exporrectâ fronte gestiens, fert quidem, aiebat, antiquus mos, vti clientibus suis magnates *Bonum manè*, seu Xenia impertiant: ego verò vertam equidem nunc stylum, & te lautijs, atq; apprimè faustis, Domine, beabo. Hercules, qui alia omnia dicturum putaret, quàm quæ in medium erat allaturus (nempe quem non par erat sollicitâ exploratione angi, vt ea inuestigaret, quæ benigni principis prudentia, quòd id ita boni publici rationes exposcerent, sepulta penitus voluit, & ex hominum memoriâ deleta) Hercules, inquam, Ecquem igitur tam faustum adferret nuncium, disertius iussit explicare, cum hic sapientum octauus, Enimuerò habebis, exceptit, ex me, quod cum iuuerit te multis alijs de causis, tum ab hostium tuorum te metu liberabit. En tibi syllabum sedulitate

dulitate

dulitate mea, quoad eius fieri potuit, maximâ confectum, in quem nominatim retuli eos omnes, qui fide, & iureiurando, quo tibi adstricti iure fuerant, insuper habitis, cum Nicolao conspirantes, per summum nefas, arma corripere in excidium tuum actorum non cohorrerunt, & id hætenus tulere impunè: cum ergo quadringentos excedant, & uti ego quidem calculum posui, bona eorum auri myriadem superent, si ijs, ut merentur, contrucidatis in fiseum ea retuleris, vides ipse quanto ærarium tuum locupletius sis redditurus. Hercules animo haud parùm commotus, quòd, qui apud se iustitiæ conseruandæ, pacisq; ac concordie stabiliendæ stipendia mereret, tam acerbi funestique consilij sibi esset auctor, vnde tot nobilissimis adolescentibus, eâ quidem ætate væcordibus, sine missione mittendus esset sanguis, quo innumeri innocentes multis ijs titulis deuincti, ægrescentem darentur inluctum. Statuit igitur ut nemini non constaret de generosissimi animi sui magnitudine, ita fontes plectere, ut supplicium omne intra verecundiam consisteret. Accepit itaq; codicillũ, & priusquam inspexisset, Hosee, inquebat, meo imperio omnes carnificis ferro

ferro perire fasque piumque; arbitraris? Fasque piumque; est, ô princeps, subiecit alter, ut, qui pessimè fecere, pereant non minùs pessimè. Ergo & mihi sedet, ait Hercules, hos omnes tolli è medio cum bonis suis; simul illectum nomenclatorem in proptèr ardentem focum coniecit, moriantur ergo hi, inquam, cum omnibus bonis suis huic pyta-cio inscriptis: & cum eis comburatur memoria eorum omnium, quæ animo apud se contra me agitarunt, quæ linguâ, manuque; peccarunt. O facinus illustrissimum, summoque dignum Principe! quod sceptris, & regum aureis coronis inscribatur, ut maximi quique dynastæ intelligant, non vindictâ, non honoris sui læsi memoriâ, sed solâ se clementiâ ad immortalis Dæi Maiestatem æternabili gloriâ subleuari.

Attonitus insolentiâ spectaculi delator, & qui igitur tutò prouides, ait, ô Princeps, inter tot coniuratos in caput tuum hostes? Quid aureos hos montes Gazophylacio tuo inferre supersedere cogitas, quos citra iniuriam tutè tibi potes vindicare? Et potin tu hoc optare, suscepit Hercules, ut, me Duce, tot, ac tanti parentes, fratres, sorores, innumerique consanguinei, qui omnes mei

P

ciues

ciues sunt, in summum luctum ac calamitatem adducantur, si pœnas mihi coniurati pendant? procul abest hæc Tyrannis ab Herculis indole: proin sic habeas velim, nolle me, vt aduersarij mei occidantur, & bonis excutiantur; sed vt tranquillialacresque & sibi imperari, & erroris aduersum me veniam obtigisse gaudeant: facultatumque suarum copiâ beati, se amicos mihi plaudant iucundam vitam ducere. Nam quod ad bona ipsorum attinet, ea ego haud minus in meis numero, cum sint ciuium meorum, ac si in ærarij domestici arculis conclusa possiderem.

Et quia malo ab ijs considerari atque expendi, quid sint meriti, & quàm iure in eos ego potuerim seuerè animaduertens lege agere, quàm vt reapsè vindictam experiantur; itemque cum ipsi inhumanæ feritatis suæ barbariem perspexerint, nec possint non ac debeant confiteri, Patrem me Patriæ vindictam exercere noluisse; iam nunc tibi interminor, capite te luiturum, si verbulum super his ampliùs effutiueris; viuásq; contentus *Hoc bono manè*, quod attulisti, quod profectò candido notandum arbitror calculo, cum facultatem eo præbueris, eorum
extin-

extinguendi nomina, quos tu in aduersaria
hæc tua velut hostes meos coniecisti. Et vt
æternùm nulla ampliùs apud posteros su-
peret memoria, volo, imperoque tibi, vt si-
quid domi superest chartularum, quo pro-
pagari tragœdiæ, quâ perfuncti sumus feli-
citer, possit catastrophæ, id omne actutum
flammis, si tua tibi salus cordi est, aboleas.
Ac caue deinceps interpellandum me putes,
nisi si quæ suggeres, quæ cum ciuium meo-
rum commodis coniuncta fuerint, quæque
à te ad me delata esse sibi iucunda ac grata
existere gratulabundi contestentur. His di-
ctis exautoratum officio à se dimisit, spe suâ
nimio opere falsum, quâ, vt vultures prædæ
partem captant ex cadaueribus, confidebat
si peremptorum bona fisco addixisset prin-
ceps, non contemnendâ eorum parte se-
quoque aspersum iri. Plerumque enim spe
aliqua lactantur delatores. At verò vbi per
urbem increbuit pulcherrimum istud Prin-
cipis facinus, adeò reorum animos, qui vel
suâ sententia capite se plectendos negare
non poterant, inexpectata clementia per-
mouit, vt nemini iam quàm Herculi vellent
meliùs, atque adeò parum se gratos, & ob-
sequiosos interpretarentur futuros, si vel

sanguinem in eius gratiam profundere non dubitarent. Quòd si dux se pestilentis illius susurrone hortatibus ad sæuitiam fuisset exacerbari, quâ re nisi lugubri vlulatu, auersis à se cæterorum mentibus & sexcentis alijs urbem calamitatibus impleuisset? cum nunc vniuersos summam dederit in lætitiâ, beneuolentiâ sibi adiunxerit singulari, ut eum vnicè diligerent, & inconuulsam præstarent fidem, nec Herculi modò Patri obtingeret hæc felicitas, sed in nepotibus quoque hodie perseveret, ac perennet.

§. IX.

Religiosus cetera negligens, ob iniurias condonatas, iudicium Dei euadit.

Hunc patientia, mansuetudo, & clementia fructum protulit apud mortales, ut non tantùm Herculis nomine dignus esset Princeps, qui hæreditate, patriaque sede & dignitate, per summam iniuriam priuatus, ac postea etiam armis appetitus, veniam dedit rebellibus; sed etiam mirè sibi omnium animos conciliaret, atque ex hostibus amicos, ex seditiosis pacatos, ex immorigeris homines frugi, & quales esse oportet ciues, faceret. Numquam ita florisset, si de honore, deque potestate deiectus non fuisset, Utiliter